

השבת מכח הפסוק "עולת שבת בשבתו על עולת התמיד".

והוינן בה: וכי מאחר דגמר הלל גזירה שוה, שאין אדם דן מעצמו גזירה שוה אלא היא קבלה מסיני דרך רבותיו, והרי זה כאילו נכתב בפירוש בגוף המקרא — אם כן, קל וחומר, שהוא מסברת עצמו, למה לי?

ומשנינן: אלא הלל לדידהו של בני בתירא קאמר להו:

בשלמא גזירה שוה — לא גמריתו, לא למדתם מרבכם. ושפיר אינכם דורשים את הגזירה שוה מעצמכם, היות דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו.

אלא קל וחומר, דאדם דן מעצמו — איבעי לכו למידן, היה לכם לדון!

אמרו ליה: קל וחומר שדנת — פריכא הוא, שהרי התמיד חמור מהפסח, שכן הוא תדיר והוא כליל למזבח.

אמר מר: למחר, מי שפסחו טלה — תוחב לו בצמרו, גדי — תוחב לו בין קרניו.

והוינן בה: כיצד מותר לתחוב את הסכין 10-ב בצמרו של הקרבן או בין קרניו? והרי הא קא עביר עבודה בקדשים בכך שמשתמש בקרבן לנשיאת משא, ועובר על "לא תעבוד בכבוד" [כי מקרבן בכור לומדים לאסור השתמשות בכל הקרבנות]!?

ומשנינן: לא היו משתמשים בקדבן למשא כי נהגו בו כהלל, שלא הקדישוהו אלא במקדש, לאחר שכבר נשא את הסכין.

דתניא: אמרו עליו, על הלל, כי מימיו לא מעל אדם בעולתו, לפי שלא היתה שהות בין

אלא, מוכח ש"מועדו" האמור בפסח לא משמע ליה להלל לדרוש ממנו שקרבן פסח דוחה שבת, כי אפשר לומר שהפסוק מדבר רק כשאין בכך חילול שבת.

ואם כן, הכא נמי — "מועדו" האמור בתמיד לא משמע ליה לדרוש ממנו שדוחה שבת.

ומשנינן: אכן לא מ"מועדו" למד הלל.

אלא, מכאן למד הלל שקרבן תמיד דוחה את השבת:

אמר קרא [במדבר כח] בקרבן מוסף של שבת "עולת שבת בשבתו" — על [מלבד] עלת התמיד [שגם היא קריבה בשבת].

מכלל, מכאן אתה למד במפורש, כי גם [עולה] רתמיד קרבה בשבת.

אמר מר: ועוד, הוכיח הלל מקל וחומר: ומה תמיד שאין ענוש ברת דוחה את השבת, פסח שענוש ברת — אינו דין שדוחה את השבת.

והוינן בה: והרי איכא למיפרך שאין זה קל וחומר: כי יש לומר שאדרבא, התמיד חמור מקרבן פסח, כי:

מה לתמיד — שכן חמור בכך שהוא תדיר ונשרף כליל על המזבח, תאמר בפסח, שבא רק פעם בשנה, ורק אימוריו מוקטרים, אך בשרו נאכל.

ומשנינן: קל וחומר אמר להו הלל ברישא, ופריכה כדאמרן.

והדר וזור ואמר להו גזירה שוה של "מועדו מועדו" מתמיד [והתמיד עצמו דוחה את

הבהמה? והלא כיון שמנהיג את הבהמה כשעליה משאוי הסכין הוא עובר משום איסור מחמר. כי אסור לו לאדם להנהיג בהמה שנושאת משא בשבת כשהוא "מחמר" אותה.

[ואין זה איסור "שביתת בהמתו", שהוא איסור עשה, כי אין נשיאת הסכין מפריעה ל"שביתת הבהמה". אלא הוא איסור לאו של "מחמר", הנלמד מהפסוק "לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך", שממנו למדנו שאסור לאדם לעשות מלאכה משותפת עם בהמה, וזו היא מלאכת מחמר, שהבהמה נושאת משא והאדם מנהיגה].

ומשנינן: מחמר "כלאחר יד" הוא, לפי שאין דרכו של טלה לשאת משאוי.

ופרכינן: מה תירוצך הוא זה? והרי מחמר כלאחר יד נמי אסור?

כי נהי הגם דאיכפרא דאורייתא ליכא — אך הרי איסורא מדרבנן, מיהא, איכא!?

ומשנינן: היינו, שאלה זו, היא השאלה דקא בעי בני בתירא מיניה דהלל:

וכך שאלו אותו:

האם מותר החימור לצורך הקרבת קרבן פסח בשבת, כאשר עושה את החימור באופן שהוא דבר שיש לו היתר מן התורה, כשאינו מחמר גמור, וכגון ששם את הסכין בין קרניו ובצמרו, ואין דרך טלה לשאת משאוי, ומן התורה הוא מותר.

וגם ה"דבר שבות" מדרבנן [שאסרו אפילו מחמר כלאחר יד], העומד לפניו למנוע אותו מלחמר, אינו דומה לשאר איסורי שבות.

הקדשתה להקרבתה. אלא, היה מביאה לבהמתו, כשהיא חולין, לעזרה. ומקדישה שם, ומיד בסומך ידו עליה, ושוחטה.

ותמהינן: איך יתכן להעמיד שהקדיש את קרבן הפסח בשבת בעזרה? והרי חיבי מצי מקדיש ליה, איך יכולים היו להקדישו בשבת, וכיצד אפשר לומר כמו שהעמדנו, שעשו כהלל?

והתנן: אין מקדישין, ואין מעריכין, ואין מחרימין, ואין מגביהין תרומה ומעשרות. כל אלו — ביום טוב אמרו. וקל וחומר שאין עושים זאת בשבת!

ומשנינן: הני מילי שאין להקדיש בשבת — דוקא בסוגי קרבנות הובות שאין קבוע להן זמן, שאינם נשחטים בשבת, ולכן אין להקדישם בשבת לצורך הקרבתם ביום חול.

אבל בחובות שקבוע להן זמן, הואיל וזמנו של הקרבן הוא להשחט בשבת — מקדישין אותם אפילו בשבת.

וכמו דאמר רבי יוחנן: מקדיש אדם את פסחו בשבת, ואת חגיגתו ביום טוב.

ונקט דוקא מקדיש פסח בשבת, ולא ביום טוב, כי לעולם לא נשחט הפסח ביום טוב אלא רק בערב יום טוב.

ונקט מקדיש חגיגה ביום טוב, ולא בשבת, כי אין חגיגה דוחה שבת, אך היא קריבה ביום טוב.

ותו הוינן בה: גם אם לא הקדיש אלא בעזרה, סמוך לשחיטה, עדיין קשה:

כיצד מותר להביא את הסכין באמצעות

כיון ש"כלאחר יד" הוא דבר שאינו שכית, ודרגת חומרתו מדרבנן היא קלה יותר מסתם גזירת שבות מדרבנן.

ולכן הסתפקו האם ניתן לעקרו לאיסור השבות שאסרו חכמים בדבר הנעשה בלאחר יד, ולהתירו במקום לצורך מצוה? כמו כאן, שצריך לחזר כלאחר יד לצורך הקרבת קרבן פסח — מאי?

אמר להן: הלכה זו שמעתי, ושכחתי מה היא ההלכה.

אלא, הניחו להן לישראל אם אין נביאים הן — בני נביאים הן.

אמר רב יהודה אמר רב: כל המתיהר, אם חכם הוא — חכמתו מסתלקת ממנו. אם נביא הוא — נבואתו מסתלקת ממנו.

אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו — למדנו מהמעשה שאירע עם הלל.

דאמר מר בבבויטא: התחיל מוקנטרן בדברים. וכיון שנהג בהם בדרך יוהרה, נסתלקה חכמתו — וקאמר להו: הלכה זו שמעתי, ושכחתי.

אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו — למדנו מדבורה הנביאה.

דכתיב בשירת דבורה [שופטים ה] "חדלו פרזון בישראל, חדלו. עד שקמתי דבורה, שקמתי אם בישראל".

וכיון שאמרה זאת בדרך יוהרה הסתלקה נבואתה, ונשתתקה, והוצרכה לומר הא דכתיב [שופטים ה] "עורי עורי דבורה, עורי עורי דברי שיר".

ריש לקיש אמר: כל אדם שכועס, אם חכם הוא — חכמתו מסתלקת ממנו. אם נביא הוא — נבואתו מסתלקת ממנו.

אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו — למדנו ממושה.

דכתיב [במדבר לא] "ויקצף משה על פקודי החיל". וכתוב [במדבר לא] "ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה: זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה".

מכלל, דמושה איעלם מיניה דין גיעולי נכרים.

אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו — למדנו מאלישע.

דכתיב [מלכים ב ג] שכאשר הצטרף יהושפט מלך יהודה אל יהורם מלך ישראל למלחמה נגד מואב, והיה להם מחסור חמור במים, באו אל אלישע כדי שיעתיר בעדם תפילה.

ובראות אלישע את יהורם מלך ישראל כעס מאד, ואמר לו "מה לי ולך? לך אל נביאי אביך ואל נביאי אמך!"

ובכעסו נשבע אלישע ואמר ליהורם: "חי ה' צבאות אשר עמדתי לפניו, כי לולי פני יהושפט מלך יהודה, שבאת עמו אלי, אשר את פניו אני נושא [מכבד] — אם אביט אליך ואם אראך".

וכתיב [מלכים ב ג] "ועתה קחו לי מנגן. והיה כנגן המנגן, ואז — ותחי עליו יד ה'". ומשמע שלפני כן נסתלקה ממנו הנבואה מחמת כעסו, וחזרה אליו על ידי שניגנו לפניו.

אמר רבי מני בר פטיש: כל אדם שבועס, אפילו פוסקין עליו גדולה מן השמים — מורדין אותו.

מנלן — מאליאב אחי דוד.

שנאמר [שמואל א יז] "ויחר אף אליאב בדוד [כאשר ראהו מגיע למלחמה בגלית]. ויאמר לו: למה זה ירדת? ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר?! אני ידעתי את זדנך ואת רע לבבך, כי למען ראות המלחמה ירדת".

ולכן, כי אזל שמואל לממשחינהו לאחד מן האחים, בני ישי, למלך על ישראל, ועברו כולם לפניו — בכלהו, בכל אחי דוד, כתיב [שמואל א טז] שאמר שמואל "לא בזה בחרתי". ומשמע שמעולם לא נבחר לכך.

ואילו באליאב כתיב [שמואל א טז] "ויאמר ה' אל שמואל: אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו — כי מאסתיהו!".

מבלל, דהוה רחים ליה שמקודם אהבו ה', ובחרו עד האדינא, שחרה אפו בדוד וכעס עליו, ובכך הפסיד את המלכות, ובמקומו נבחר דוד.

ועכשו חוזרת הגמרא לבאר את המסקנא [בעמוד הקודם] שפסח ותמיד דוחים את השבת, היות שנאמר בתמיד "עולת שבת בשבתו — על עולת התמיד", ואילו פסח נלמד ממנו בגזירה שוה של "מועדו מועדו". אך אין לומדים זאת מ"במועדו" הנאמר בתמיד ובפסח.

ומעתה יש לנו לרדן:

כי בשלמא אם היינו לומדים מ"במועדו"

שפסח ותמיד דוחים את השבת, היינו יכולים גם ללמוד מ"במועדו" שהם דוחים את הטומאה.

אבל עתה, שאין לומדים זאת מ"במועדו"

אמנם אשכחן מצאנו מקור לכך שתמיד ופסח דרחו שבת [תמיד דוחה שבת מהפסוק "על עולת התמיד", ופסח נלמד ממנו בגזירה שוה].

אך זה שתמיד ופסח דרחו טומאה — מנא לן?

אמרי: כי היכי דליף פסח מתמיד לענין שבת בגזירה שוה "מועדו מועדו" — הכי נמי יליף תמיד מפסח לענין טומאה, שנרחית מפניו.

ופסח גופיה — מנא לן שדוחה את הטומאה כאשר רוב הציבור טמאים?

שהרי שנינו לקמן בפרק כיצד צולין [עו ב] שקרבנות ציבור דוחים את הטומאה. וגם קרבן פסח נחשב כקרבן ציבור כיון שמביאים אותו ב"כנופיא", באסיפת חברים רבים, שכל אחד ואחד מן הציבור מביאו, ולכן נחשב דינו כקרבן ציבור.

אמר רבי יוחנן: דאמר קרא [במדבר ט] "איש איש כי יהיה טמא לנפש", הרי הוא נדחה מפסח ראשון לפסח שני.

ויש לנו לדייק מלשון הפסוק "איש איש", כי רק "איש", דהיינו, אדם טמא יחידי, כשלעצמו, הוא הנדחה לפסח שני.

אך, ואין ציבור, כשנטמאו רוב הציבור,

נדרחין לפסח שני!

אלא, עבדי פסח ראשון בטומאה.

אמר ליה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן:
אימא כך כונת הכתוב: איש יחיד נדחה
לפסח שני — אבל ציבור לית להו תקנתא,
לא בפסח ראשון ולא בפסח שני!

אלא, אמר רבי שמעון בן לקיש: מחכא
למדים שפסח דוחה את הטומאה:

שנאמר [במדבר ה] "וישלחו מן המחנה כל
צרוע וכל זב וכל טמא לנפש".

יאמר הכתוב לשלח טמאי מתים, ואל יאמר
[אין צורך שיאמר] זבין ומצורעין.

ואני דן בעצמי ואומר: אם טמאי מתים
משתלחין מהמחנה — זבין ומצורעין
שטומאתם חמורה מטומאת מת, לא כל שכן
שמשלחים ממנו!

אלא, הוצרך הכתוב לכתוב זבין ומצורעין
ללמדנו שהם משתלחים במקום שאין טמא
מת משתלח.

אלא, יש לך שעה שזבין ומצורעין, &-10
שטומאתם חמורה, משתלחין מן העזרה.
כלומר, אין להם היתר מיוחד להכנס לעזרה
אפילו באותה שעה.

ובאותה השעה אין טמאי מתים, שטומאתם
קלה, משתלחין מהעזרה.

ואיזה שעה היא זאת?

זה הזמן בו מקריבים קרבן פסח הבא
בטומאה.

ובא הפסוק ללמד, כי בזמן שהיו רוב
הציבור טמאים בטומאת מת [דוקא], רק
טמאי המת יעשו את הפסח בטומאה, ואילו
הזבים והמצורעים יידחו מלעשותו.

אמר הקשה אביי: אי הכי, שלא נלמד
מהפסוק "איש איש כי יהיה טמא לנפש"
שבו מוזכר בפירוש שהיתר טומאה בציבור
הוא בטומאת מת. אלא נדייק זאת מהפסוק
שהביא ריש לקיש, שבו לא מוזכר איזו
טומאה הותרה בציבור, אם כן, אפשר ללמוד
שגם טומאת זב הותרה בציבור!

כי דיוקו של ריש לקיש הוא מזה שכתבה
התורה גם טמא חמור וגם טמא קל, ומכך
יש ללמוד שיש שעה אשר בה רק טמא
חמור משתלח מהעזרה ואילו טמא קל נכנס
אליה לעשות את הפסח.

ותיקשי: כי לפי דיוק זה, לימא נמי, נדייק
דיוק נוסף:

יאמר הכתוב שיש לשלח מן המחנה טמאי
זב וטמאי מתים, שטומאתם קלה יחסית
מטומאת מצורע, ואל יאמר הכתוב מצורע,
שטומאתו חמורה מהם [וכפי שתבאר להלן
חומרתי], ופשיטא שגם הוא משתלח.

ואני אומר בעצמי: אם זב, שטומאתו קלה
משתלח — מצורע שטומאתו חמורה לא
כל שכן שהוא משתלח.

אלא, בא הכתוב לומר, כי יש לך שעה שרק
מצורעין משתלחין מהעזרה, ואין זבין
וטמאי מתים משתלחין ממנה. ואיזה זה
הזמן הזה? — כאשר מקריבים פסח הבא
בטומאה.

וכי תימא לתרץ, שאכן הכי נמי, שגם זב
מקריב פסח כאשר פסח בא בטומאה